

biggest value, that can't be used as a way of achieving one's own aims. Besides, such a categorical imperative gets a scientific basis, confirmed by well-known laws of nature. The proposed theory doesn't agree with religious and moral convictions of representatives of the main world religions.

The potential of the scientific research of the subject is out of question, because the formation of the legal culture of the person is the most difficult process, that depends on a number of objective and subjective factors: historical, social, economical, political, mental and other ones. By the way the formation of the legal culture of the person is influenced by the processes of the globalization, that leads to the phenomenon of "multiculturalism", wiping borders between counties and national cultures. As a result people feel disappointed with a number of the legal ideals and values. In connection with it, searching for innovative, untraditional forms and ways of the formation of the legal culture is obvious. Both the conception proposed in the article and its author are ready for the constructive criticism and for searching for alternative ways of the legal education of the person.

REFERENCES

1. Drobiazko S.G. The Concept of the Legal Culture and the Main Directions of Rising its Level in the Conditions of the Formation of the Social Legal State and the Legal Civil Society / Drobiazko S.G. // Problems of the Formation and the Development of the Legal Culture of Belarusian Society : Materials from the 3-5 February 2005 Round Table Meeting – Minsk : MITSO, 2005. – P. 10-15.
2. Kartashov V.N. The Legal Culture : the Concept, the Structure, the Functions : monograph / V.N. Kartashov, M.G. Baumova. – Yaroslavl : Yaroslavl state university, 2008 – 200 p.
3. Maksimov S.I. The Legal Education as a Factor of the Formation of the National Legal Culture / S.I. Maksimov // Bulletin of the Jaroslav Mudry National Law Academy. – 2012. – №3 (13). – P. 117-119.
4. The Constitution of Ukraine 26.06.1996 [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

УДК 321.12 (477)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Лошицький М.В., к.ю.н., доцент

Національна академія внутрішніх справ

У статті викладаються сучасні концептуальні підходи до поліцейської діяльності держави як об'єкта адміністративно-правового регулювання і виділяються найбільш ефективні та дієві з них для застосування в правовій демократичній державі. На підставі аналізу концептуальних підходів формулюються характерні риси, яким повинна відповідати сучасна поліцейська діяльність. У статті дається визначення поліцейської діяльності, під якою слід розуміти охоронну діяльність держави, яка має своїм предметом охорону громадського порядку, а також існуючі блага, особисті та майнові права людини. Поліцейська діяльність має на меті охорону всіх форм громадського порядку і спрямована, у першу чергу, проти ексцесів у громадських місцях. Подальше вивчення концептуальних підходів до поліцейської діяльності держави сприятиме майбутньому розвитку наукового пошуку та обґрунтуванню оптимальної моделі поліції для конкретної держави, що, у свою чергу, зміцнить громадський порядок і ставлення населення до поліції.

Ключові слова: поліція, держава, поліцейська діяльність, об'єкт, адміністративне право, громадський порядок.

Лошицкий М.В. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОЛИЦИИ / Национальная академия внутренних дел, Украина

В статье излагаются современные концептуальные подходы к полицейской деятельности государства как объекта административно-правового регулирования и выделяются наиболее эффективные и действенные из них для применения в правовом демократическом государстве. На основании анализа концептуальных подходов формулируются характерные черты, которым должна отвечать

современная полицейская деятельность. В статье даётся определение полицейской деятельности, под которой следует понимать охранную деятельность государства, которая имеет своим предметом охрану общественного порядка, а также существующие блага, личные и имущественные права человека. Полицейская деятельность имеет целью охрану всех форм общественного порядка и направлена, в первую очередь, против эксцессов в общественных местах. Дальнейшее изучение концептуальных подходов к полицейской деятельности государства будет способствовать будущему развитию научного поиска и обоснованию оптимальной модели полиции для конкретного государства, что, в свою очередь, укрепит общественный порядок и отношение населения к полиции.

Ключевые слова: полиция, государство, полицейская деятельность, объект, административное право, общественный порядок.

Loshytskyu M.V. CONCEPTUAL APPROACHES TO THE POLICE / National academy of internal affairs, Ukraine

The article presents the current conceptual approaches to police activity of the state as an object of administrative and legal regulation and highlights the most efficient and effective use of them for a legal democratic state. Based on the analysis of the conceptual approaches the characteristics to be met by modern policing are formulated.

The article defines policing under which to understand the state security activity that has as its object the protection of public order, as well as existing benefits, personal and property rights. Policing aims to protect all forms of public order and directed primarily against excesses in public areas. Besides the apparatus of the State, whose main responsibilities are of the protection of public order and the rule of law in all states, is a universal tool of coercion and in most countries called "police".

The author offers basic concepts of policing in modern society. Crisis approach of police work is usually defined as a permanent repressive policing in which its employees are focused on maintaining order and the control of violence. Authoritarian police usually acts in authoritarian political systems, but may persist even after the transition to democracy. As a rule, the priority areas of police work are determined by the police or the government, despite the population's needs and preferences of citizens.

Community policing can be defined as the joint efforts of the police and the public, aimed at identifying the problems of crime and disorder and the involvement of all components of society to seek solutions to these problems. Problem-oriented policing involves collecting information about problems of the concrete area, unlike the investigation of a particular crime committed by a particular offender. A comprehensive approach to the problem-oriented activity requires a systematic identification of problems and their analysis, and after that intervention and follow-up evaluation go.

Having in mind the study completed the author has made such conclusions as the police should monitor changes in society and adapt working methods, critically assessing the possible impact of any changes in the light of human rights. For this it is necessary to monitor constantly the changes in society and their impact on the population's expectations regarding the activities of the police. Further study of conceptual approaches to police activity of the state will contribute to the future development of scientific research and justification of the optimal model of a police for a particular state, which, in turn, will strengthen public order and public attitudes towards the police.

Key words: police, state, state police activities, object, administrative law, public peace.

Як відомо, основним обов'язком держави є підтримання громадського порядку так, щоб громадяни могли повною мірою користуватися своїми правами і свободами та не відчували утисків своїх інтересів з боку влади. Зарубіжній практиці відомо безліч випадків, коли уряди іноземних держав виявилися нездатні виконати це зобов'язання і, більше того, сприяли відсутності порядку та безпеки, порушуючи права людини і не бажаючи їх захистити. У встановленні і підтримці правопорядку безпосередньо або опосередковано беруть участь майже всі державні органи. Цей процес забезпечується за рахунок складного взаємозв'язку різних відомств, причому поліція є далеко не єдиною структурою, що підтримує правопорядок. У зв'язку з цим представляють великий науковий і практичний інтерес конкретні завдання, що стоять перед поліцією у процесі забезпечення правопорядку і безпеки, а також методи, за допомогою яких органи поліції домагаються їхнього виконання.

Серед наукових робіт, які порушують питання поліцейської діяльності держави та її ефективності, можна виділити публікації таких відомих іноземних, російських та українських вчених-поліцейстів сучасності і минулого, як І.С. Андрієвський, К.С. Бельський, Ж. Ведель, В.М. Гессен, В.Ф. Дерюжинський, С.В. Додін, В.В. Іванівський, Д.П. Калаянов, В.М. Лешков, П.П. Михайленко, І.І. Мушкет, Ю.І. Римаренко, Ю.П. Соловей, Ю.Н. Стариков, І.Т. Тарасов, Г.А. Туманов, М.М. Шпилевський та ін. Роботи цих учених розкрили історію становлення і розвитку поліцейської функції в різних державах на тому чи іншому історичному етапі розвитку. На сьогодні ж цей напрям дослідження є актуальним у зв'язку з поліструктурністю адміністративного права та надання органам державної влади «сервісних» функцій. При цьому, як справедливо зазначає І.І. Мушкет, реалізація власне поліцейської функції держави

здійснюється в рамках відносин, що утворюють предмет галузей адміністративного права та адміністративної діяльності, тобто врегульованою нормами поліцейського (адміністративного) права виконавчо-розпорядчої діяльності державних структур, наділених відповідною владною компетенцією [1]. Таке положення наділяє поліцейську діяльність держави адміністративно-правовим змістом і вимагає її вивчення під кутом зору місця поліцейської діяльності в системі адміністративного права. У зв'язку з цим, на нашу думку, актуальним видається виклад сучасних концептуальних підходів до поліцейської діяльності держави як об'єкта адміністративно-правового регулювання і виділення найбільш ефективних і дієвих з них для застосування в правовій демократичній державі.

Як відомо, поліцейська діяльність держави з'явилася у зв'язку з необхідністю постійно охороняти громадський порядок. Адже про цей порядок держава зобов'язана постійно дбати під страхом втрати свого авторитету в очах населення і навіть під загрозою власної ліквідації. Як зазначав В. Гумбольдт, говорячи про функції забезпечення внутрішньої безпеки і виділяючи такий вид державної діяльності, як поліцейська діяльність: «Необходимо заперещать или ограничивать те действия, последствия которых наносят ущерб правам других лиц, уменьшают их свободу или состояние, а также, которые могут с высокой вероятностью иметь такие последствия» [2, 110-111].

Так, охороняючи громадський порядок, забезпечуючи громадську, державну, екологічну й економічну безпеку, органи поліції здійснюють поліцейську діяльність в інтересах усіх. Якщо відокремити з названих об'єктів охорони «громадський порядок», то слід зазначити, що це такий об'єкт, охорона якого передбачає, з одного боку, захист прав і свобод усіх громадян, з іншого – певне обмеження в правах осіб, які вчиняють правопорушення. Про об'єднання охорони громадського порядку із захистом прав і свобод громадян правильно говорить сучасний французький правознавець Ф. Люшер: «Осуществление свобод должно сочетаться с охраной общественного порядка, собственно, предусматривает некоторое ограничение в пользовании этими правами» [3, 309].

З вищесказаного ми можемо зробити висновок, що поліцейська діяльність – це охоронна діяльність держави, яка має своїм предметом охорону громадського порядку, а також існуючі блага, особисті та майнові права людини. Поліцейська діяльність має на меті охорону всіх форм громадського порядку і спрямована, у першу чергу, проти ексцесів у громадських місцях. При цьому, апарат держави, на обов'язки якого лягає основний тягар з охорони громадського порядку та правопорядку у всіх державах, є універсальним інструментом примусу і в більшості країн називається «поліцією». Саме цей апарат, у першу чергу, охороняє громадський порядок, громадську безпеку, життя, здоров'я і майно громадян. З іншого боку, термін «поліція» є широким і компактним, таким, що об'єднує в одну систему всі наглядово-контрольні органи, які застосовують адміністративний примус і адміністративну юрисдикцію з метою охорони громадського порядку, тобто здійснюють поліцейську діяльність. І нарешті, термін «поліція» достатньо чітко відокремлює поліцейську діяльність від управлінської.

Поліцейська діяльність як наглядово-примусова діяльність з наведення порядку в громадських місцях – необхідний атрибут держави. На цю рису держави вказували і поліцейські XVIII-XIX століть, і адміністративісти XX століття. З цієї точки зору, будь-яка держава, якщо вона серйозно виконує свій обов'язок з охорони громадського порядку, виступає як наглядово-примусова організація, яка зобов'язана через поліцейські органи виконавчої влади захищати суспільство загалом і кожного громадянина зокрема від хуліганів, грабіжників, гвалтівників та інших правопорушників.

Коли мова йде про діяльність поліції, часто буває складно визначити причинно-наслідкові відносини. Дії поліції лише в обмеженій мірі впливають на показники злочинності, громадську безпеку, відсутність насильства у суспільстві. Вживаний при цьому концептуальний підхід до роботи поліції, тобто шляхи виконання поставлених цілей, тісно пов'язаний з філософією правління, а саме з тим, як держава веде себе по відношенню до людей. Крім того, шляхи виконання поліцією своїх функцій засновані на таких факторах, як історичне, культурне та економічне минуле країни, а також на очікуваннях громадськості. Діяльність поліції – безперервний і динамічний процес: різні ситуації вимагають різних методів роботи, зміни в суспільстві створюють необхідність застосовувати нові підходи. Для того, щоб поліція

здійснювала свою діяльність відповідно до існуючих умов, вона повинна бути поінформована про зміни в суспільстві, а також про те, як змінюються очікування населення.

Концептуальний підхід до діяльності поліції може поступово сформуватися більш-менш на основі знову впроваджуваних методів роботи. Крім того, він може бути свідомо обраний владою або керівництвом поліції для зміцнення суспільної довіри або, навпаки, для посилення контролю з боку держави. Відмінності між концептуальними підходами та методиками не завжди очевидні, оскільки вони схильні до взаємного впливу. В одній країні можуть співіснувати відразу кілька підходів, наприклад, якщо різні органи взяли за основу різні концепції. На прикладі різних підходів, застосовуваних у різних правових сім'ях, спробуємо виявити найбільшу ефективність поліцейської діяльності.

Кризовий підхід до роботи поліції зазвичай визначається як постійно репресивна діяльність поліції, за якої її співробітники зосереджені на підтримці порядку і контролі насильства. Цей принцип швидше характеризується відсутністю концепції, ніж є концептуальним підходом. Як правило, такий принцип роботи поліції зустрічається в країнах (іноді під час перехідного періоду) або в окремих регіонах, що зазнають розпаду або занепаду, над якими держава ризикує втратити контроль. Не дивно, що увага при цьому зосереджена на проблемах короткострокового значення і виживанні державної системи. У таких випадках ігноруються вимоги Європейського кодексу поліцейської етики про те, що поліція повинна представляти громадськість, якій служить, нести перед нею відповідальність і бути їй підвітною, причому поліція є органом, швидше орієнтованим на застосування сили, ніж на надання послуг. Крім того, використовувана у зв'язку з цим термінологія відображає не цивільні, а військові принципи.

Авторитарна поліція, як правило, діє в умовах авторитарних політичних систем, але може зберігатися і після переходу до демократії. Як правило, пріоритетні напрями роботи поліції визначає сама поліція чи уряд, незважаючи на потреби населення і переваги громадян. При цьому поліція схильна діяти в односторонньому порядку і чинити так, як вважає за потрібне. Її увагу частіше зосереджено на контролі за населенням, а не на розвитку партнерських відносин з ним. Авторитарна поліція незмінно пов'язана з централізованою системою, яка позбавляє рядових співробітників можливості вирішувати, чим займатися в робочий час, а керівників місцевих органів поліції – можливості розпоряджатися ресурсами.

Поліцію на службі суспільства можна визначити як спільні зусилля поліції та населення, спрямовані на виявлення проблем злочинності, порушення порядку та залучення всіх складових суспільства до пошуків вирішення цих проблем. В основі цього визначення лежить припущення про те, що поліція не може поодиноці контролювати злочинність і стежити за порядком, а потребує підтримки суспільства в справі забезпечення безпеки. Цілі поліції на службі суспільства включають попередження та розкриття злочинів, зниження страху перед злочинністю і зміцнення взаємин поліції і населення. Ці цілі досягаються за рахунок трьох заходів: 1) взаємодія з населенням (обговорення з населенням пріоритетних і стратегічних напрямів роботи; мобілізація зусиль з надання активної допомоги населенню); 2) вирішення проблем (акцент на запобігання злочинів, а не на їх розкриття, дослідження причин звернення громадян в поліцію і прагнення усунути фактори, що викликають проблеми, а не їх прояв); 3) реформа організації діяльності (децентралізація структур субординації і процесів прийняття рішень, у тому числі рішень про використання ресурсів, розвиток тісної співпраці з іншими сторонами у забезпеченні безпеки населення). В основу діяльності поліції на службі суспільства покладена ідея про зміцнення партнерства з метою вирішення проблем. Партнерські відносини можна розвивати різними шляхами залежно від цілей. Найпростішим способом зміцнення взаємин поліції та населення є зняття напруженості. Більш прогресивним у цьому сенсі стане побудова відносин з населенням, спрямованих на контроль злочинності. Щаблем вище стоїть заохочення участі та співпраці громадськості у справі попередження злочинів та покращення якості послуг поліції. І, нарешті, найпередовішим методом є встановлення стратегічних партнерських зв'язків поліції з населенням, при яких їх спільна робота спрямована на викорінення злочинності в житлових районах і створення гідного рівня життя, причому поліція і населення поділяють повноваження з прийняття рішень. Нерідко ідея поліції на службі суспільства передбачає максимально широке охоплення діяльності в тому сенсі, що на неї лягає набагато більша відповідальність, ніж просто боротьба зі злочинністю.

Дійсно, від поліції чекають підтримки благополуччя спільноти загалом, а також гідної якості життя його представників. На жаль, така концепція часто використовується некоректно, що веде до втрати її цінності і значення. Практично всі види діяльності поліції, що передбачають будь-які контакти з представниками населення, були підведені під поняття поліції на службі суспільства. Незважаючи на це (або завдяки цьому), вона стала провідним концептуальним підходом до роботи поліції нашого часу.

Проблемно-орієнтована діяльність поліції передбачає збір інформації про проблеми певного району, на відміну від розслідування конкретного злочину, вчиненого конкретним правопорушником. Повноцінний підхід до ПОД вимагає систематичного виявлення проблем та їх аналізу, за яким має піти необхідне втручання в їх вирішення та подальша оцінка. ПОД вимагає довгострокового ініціативного підходу, а не просто реакції на ситуацію. Проблемно-орієнтований підхід до діяльності поліції був вперше розроблений у 1980-х роках як новий метод роботи. Результатом його впровадження стало кардинальне зрушення в мисленні від правопорушника до проблеми загалом, і, отже, виникнення нового концептуального підходу до діяльності поліції. ПОД розвинулася з концепції поліції на службі суспільства. Суть ПОД полягає в ефективності, а її успіх залежить від вміння влади і поліції організувати ресурси так, щоб отримати оптимальну віддачу і принести користь громадянам.

Очевидно, що вищенаведені підходи до роботи поліції на практиці розмежовані не настільки чітко, як нами було описано. Робота деяких органів поліції має риси кризового підходу, навіть якщо країни, у яких вони діють, не перебувають у стані кризи. У багатьох проглядаються риси авторитарного підходу. Примітно, що безліч поліцейських органів прийняли у вживання термінологію «поліції на службі суспільства», хоча насправді не впровадили цей концептуальний підхід на належному рівні. Мабуть, концепції поліції на службі суспільства вдалося завоювати популярність такими темпами, швидше за все, з причини впливу іноземних експертів і консультантів, а також міжнародного фінансування.

Враховуючи вищевикладене, можна говорити про існування двох ємних позицій, що лежать в основі концептуальних підходів до роботи поліції. Одна з них полягає в тому, що поліція є інструментом державного контролю. При цьому передбачається, що належний контроль з боку держави над своїми територіями забезпечує дотримання закону і порядку та гарантує безпеку більшості людей, які підпадають під його юрисдикцію. Ця позиція сили або позиція вертикалі чітко простежується в авторитарному стилі роботи поліції. З іншої точки зору, поліція обслуговує населення за місцем проживання. Ця позиція обслуговування або позиція горизонталі простежується в концепції поліції на службі суспільства і її похідних – проблемно-орієнтованому підході.

Для визначення концептуального підходу необхідно з'ясувати, перш за все, як поліція здійснює свою діяльність на даний момент, і як це стосується питань прав людини. Отже, необхідно домагатися того, щоб поліція:

- несла відповідальність перед населенням, якому служить, і реагувала на його потреби;
- представляла склад населення, якому служить, і проявляла чуйність до потреб вразливих груп з числа цього населення;
- поєднувала ефективність і законність у процесі своєї діяльності;
- забезпечувала належне виконання всіх трьох функцій поліції;
- діяла відповідно до законодавчих норм, у тому числі, відповідно до норм міжнародного права в галузі прав людини.

Поліції слід відстежувати зміни в суспільстві і адаптувати методи роботи, критично оцінюючи можливі наслідки будь-яких змін у світлі дотримання прав людини. Для цього необхідно постійно спостерігати за змінами в суспільстві та їх впливом на очікування населення щодо діяльності поліції. Подальше вивчення концептуальних підходів до поліцейської діяльності держави сприятиме майбутньому науковому пошуку та обґрунтуванню оптимальної моделі поліції для конкретної держави, що, у свою чергу, зміцнить громадський порядок і ставлення населення до поліції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мушкет И.И. Генезис "полицейского права" в контексте эволюции правовой системы России : историко-теоретический анализ : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук [Электронный ресурс] / И.И. Мушкет. – С.-Пб., 2003. – 58 с. – Режим доступа : <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=1219221> (дата обращения 25.09.2013).
2. Гумбольдт В. О пределах государственной деятельности / В. фон. Гумбольдт. – М. : Социум, Три квадрата, 2003. – 200 с.
3. Люшер Ф. Конституционная защита прав и свобод личности / Франсуа Люшер ; [пер. с фр. С.В. Боботова, Д.И. Васильева]. – М. : Прогресс-Универс, 1993. – 384 с.

УДК [347.962: 008]: 930.2

ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СУДДІВ

Божинова І.М., аспірант

Запорізький національний університет

Стаття присвячена аналізу процесу дослідження професійної культури суддів в історичному аспекті. Розглянуто еволюцію теоретико-правових поглядів на правову культуру суддів в умовах трансформації суспільства. Здійснено теоретичний аналіз процесу дослідження та подальшого розвитку професійної правової культури суддів.

Ключові слова: правова культура, професійна правова культура, суддя, діяльність.

Божинова И.М. ИСТОРИОГРАФИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ СУДЕЙ / Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена анализу процесса исследования профессиональной культуры судей в историческом аспекте. Рассмотрена эволюция теоретико-правовых взглядов на правовую культуру судей в условиях трансформации общества. Осуществлен теоретический анализ процесса исследования и дальнейшего развития профессиональной правовой культуры судей.

Ключевые слова: правовая культура, профессиональная правовая культура, судья, деятельность.

Bozhynova I.M. HISTORIOGRAPHY RESEARCH OF PROFESSIONAL LEGAL CULTURE OF JUDGES / Zaporizhia national university, Ukraine

The article describes that legal culture is one of the categories of human values and belongs to the inalienable attributes of legal and democratic state, whose primary purpose is to maximize the protection of human rights. This legal culture is an important factor that contributes to the formation of the legal system of state and civil society. Professional legal culture is a form of legal culture of society inherent in the community of people professionally engaged in legal activities and requires special education and practical training. The judges, as representatives of legal profession, have their own peculiarities of professional legal culture formation. In this regard, the role and importance of professional legal culture of the judges is increasing.

The article aims to present a theoretical analysis of the historical research process of professional legal culture of the judges and theoretical investigation of the evolution of legal views on this concept. The article highlights the basic research, views and historical aspects that influenced the formation of legal culture of judges.

The article describes the basic views of scientists on the concepts of "legal culture" and "professional legal culture". The article analyses the definitions of "legal culture" by A. Vengerov and O. Skakun. Much attention is given to views of ancient philosophers, scientists of the Middle Ages, Renaissance and Modern Time, such as Platon, Aristotle, Seneca, Thomas Aquinas, Jean Bodin, Hobbes, John Locke, Spinoza, Charles Montesquieu, J-J. Rousseau and others. They made a significant contribution to the theory of legal law, human rights and freedoms, the ratio of law and state.

Special attention is given to the opinion of domestic scientists, as P. Yurkevich, B. Kistyakivsky, I. Vishensky, P. Orlik, M. Kozachynskiy, Ya. Kozelskiy, F. Prokopovych, G. Skovoroda, who devoted a significant role to legal state, rules of law, as well as the ideas of legal culture, social justice, democracy, had the essential importance for rebirth and development of Ukrainian political and legal thoughts.

The article describes the research of legal culture during the Soviet Union period, when attention was paid to subjective psychological characteristics: knowledge of laws, awareness of the content and direction of laws